

BLÅ FLAG HAVNEKRITERIER 2024

INTRODUKTION	3
DEFINITION AF EN BLÅ FLAG HAVN	4
MILJØUNDERVISNING OG INFORMATION	5
1. Oplysninger om lokale økosystemer og miljøfænomener skal være tilgængelige for havnens brugere	5
2. Ordensregler, der afspejler de relevante love for brugen af havnen og de omkringliggende områder, skal være tilgængelige på havnen	5
3. Information om Blå Flag programmet skal være tilgængeligt på havnen	6
4. Havnen er ansvarlig for at udbyde minimum tre miljøaktiviteter til brugerne af og personalet på havnen	7
5. Sejlernes Blå Flag skal tilbydes på havnen	9
6. To gange om året holdes et møde med personalet om Blå Flag mål / miljø / bæredygtighed	10
7. Alle medarbejdere skal kende til Blå Flag og kan kommunikere med gæster på havnen om det	11
MILJØHÅNTERING	12
8. Der bør oprettes et miljøudvalg, som skal være ansvarlig for at indføre miljøledelsessystemer og foretage regelmæssig miljørevision af havneanlægget	12
9. Havnen skal have en miljøpolitik og en miljøplan. Planen skal indeholde henvisning til forvaltning af vand, affald, energiforbrug, sundhed, sikkerhed og anvendelse af miljøvenlige produkter, hvor det er muligt	12
10. Følsomme områder skal forvaltes	13
11. Tilstrækkelige og let genkendelige, adskilte beholdere skal være tilgængelige til opbevaring af farligt affald. Affaldet skal håndteres af en autoriseret entreprenør og bortskaffes på et autoriseret anlæg til farligt affald	13
12. Havnen skal have tilstrækkelige og velholdte affaldsspande/containere, der tømmes regelmæssigt og bortskaffes korrekt	14
13. Havnen skal have faciliteter til sortering af husholdningsaffald såsom flasker, dåser, papir, plastisk, organisk materiale mv.	15
14. Vandpumpeanlæg skal være til rådighed på havnen	15
15. Havnen skal have en modtageordning til toiletpildevand	16
16. Havnens bygninger og udstyr skal være vedligeholdt og i overensstemmelse med national lovgivning og være godt integreret i det omgivende miljø	16
17. Havnen skal have tilstrækkelige rene og velholdte sanitære faciliteter, herunder adgang til toilet, baderum og drikkevand. De sanitære faciliteter skal være koblet til et godkendt rensningsanlæg	17
18. Hvis havnen har en bådrepurations- og vaskeplads, må der ikke forekomme forurening i kloaksystemet, i havnebassinet eller i de naturlige omgivelser	18
19. Bæredygtig transport bør fremmes på havnen	18
20. Parkering/kørsel er ikke tilladt på lystbådehavnen, medmindre det er i afgrænsede områder	18

21. Vandforbruget i de sanitære faciliteter og bade skal kontrolleres	19
22. Der skal være en miljøpolitik og en miljøplan for lystbådehavnen. Planen skal indeholde en dataindsamling af vandforvaltning, affalds- og energiforbrug samt brugen af bæredygtige produkter. Havnens personale skal kende til procedure og indhold	19
23. Havnen skal benytte miljøvenlige rengøringsprodukter til rengøring af faciliteterne på havnen	20
24. Der må kun benyttes miljøvenlige toiletartikler, papirhåndklæder og toiletpapir på havnens sanitære faciliteter. Sæbe og andre personlige plejeprodukter skal opbevares i dispensere med et doseringssystem	20
25. Der må kun benyttes energivenlig belysning. Der bør installeres sensorer, der regulerer lyset på steder, hvor det anses for nyttigt	21
26. Havnens energiforsyning bør baseres på vedvarende energi	21
27. Havnen bør sigte efter at være klimaneutral	21
28. Kunstigt skabte grønne områder og haver i havnen skal behandles bæredygtigt	22
29. Faciliteterne på havnen skal være fremstillet af bæredygtige materialer. Lokale leverandører bør fortrinsvis anvendes ved udrustning af havnen med nye bygninger, infrastruktur eller møbler	22
SIKKERHED OG FACILITETER	24
30. Tilstrækkelig og velafmærket livrednings-, førstehjælps- og brandslukningsudstyr skal være tilgængeligt på havnen. Udstyret skal være anerkendt af nationale autoriteter	24
31. Beredskabsplaner i tilfælde af forurening, brand eller andre mulige ulykker skal udvikles	25
32. Sikkerhedsforanstaltninger og oplysninger herom skal være tilgængelige på havnen	26
33. El og vand skal være til rådighed på kajerne, og installationer skal godkendes i henhold til national lovgivning	27
34. Der bør være handicapfaciliteter på havnen	27
35. Et oversigtskort, der indikerer placeringen af de forskellige faciliteter skal være tilgængeligt på havnen	28
VANDKVALITET	30
36. Vandet i havnen skal være synligt rent uden rester af forurening som olie, affald og spildevand	30
HAVNENS SAMFUNDSANSVAR (CSR)	31
37. Havneforvaltningen har en Corporate Social Responsibility (CSR) politik	31
SAMFUNDSINDRAGELSE	32
BILAG A: Værktøjer til etablering af miljøplaner	33
a) "Miljølogbog"-system	33
b) Miljøledelsessystem	35
BILAG B: Sortlistede rengøringsprodukter	38

INTRODUKTION

Blå Flag programmet er ejet af, og styres af, den ikke-statslige non-profit organisation FEE (Foundation for Environmental Education). Blå Flag programmet startede i Frankrig i 1985, og i 1987 blev Blå Flag programmet bredt ud til andre Europæiske lande. I 2001 bredte det sig uden for Europa, da Sydafrika tilsluttede sig programmet som det første ikke-europæiske land. I dag er Blå Flag blevet et globalt program med et stadigt stigende antal lande, der deltager i programmet.

Blå Flag programmet fremmer en bæredygtig udvikling inden for det marine såvel som det limnologiske område. Blå Flag opfordrer lokale myndigheder, lystbådehavne, turbådeoperatører og strandoperatører til at opnå høje standarder for vandkvalitet, miljøledelse, miljøuddannelse og sikkerhed. Gennem årene er Blå Flag programmet blevet et højt respekteret og anerkendt miljømærke, der arbejder for at samle turisme- og miljøsektoren lokalt, regionalt og nationalt.

Formålet med denne vejledning er at uddybe og forklare havnekriterierne samt at give retningslinjer til nuværende og kommende Blå Flag havne, om hvordan kriterierne opfyldes. Det er hensigten at forklare baggrunden for kriterierne samt at give nogle værktøjer og anbefalinger til miljøarbejdet på havnen.

Kriterierne kategoriseres som enten obligatoriske eller idealkriterier. De fleste kriterier er obligatoriske, hvilket betyder, at havnen skal opfylde disse for at blive tildelt Blå Flag. Det foretrækkes, at idealkriterierne opfyldes, men det er ikke obligatorisk at gøre dette.

For havne, der allerede har opnået det Blå Flag, kan dette dokument bruges til vejledning til forvaltningen af havnen. Kriterierne tjener også som vejledning for de nationale, regionale og internationale Blå Flag juryer, når beslutningen om tildeling af Blå Flag skal besluttes.

I Blå Flag sæsonen skal flaget være hejst på havnen. Flaget er ikke kun et symbol på Blå Flag programmet, men også en indikation på overholdelse af kriterierne. Flaget skal være hejst 24 timer i døgnet i Blå Flag sæsonen på lystbådehavnene.

Hvis en havn, der har fået tildelt Blå Flag, ikke opfylder kriterierne for Blå Flag, kan flaget trækkes tilbage permanent eller midlertidigt. Der er flere grader af manglende kriterieopfyldelse:

1. **En mindre mangel** er, når der kun er et problem med overholdelsen af ét kriterie af mindre konsekvens for havnegæsternes sundhed og sikkerhed eller for miljøet. Hvis der er en mindre mangel, som kan rettes op med det samme, bliver flaget ikke trukket tilbage, og manglen registreres kun i kontrolrapporten. Hvis en mindre mangel derimod ikke kan rettes op med det samme, får havnen 10 dage til at opfylde det manglende kriterium. Flaget trækkes tilbage, indtil alle manglerne er udbedret, og det registreres på Blå Flags hjemmeside.
2. **Flere mangler** er, når der er et problem med overholdelsen af to til tre kriterier af mindre konsekvens for havnegæsternes sundhed og sikkerhed eller for miljøet. Ved flere mangler får havnen 10 dage til at opfylde de manglende kriterier, og flaget trækkes tilbage, indtil alle problemerne er udbedret. Den midlertidige tilbagetrækning af flaget registreres på Blå Flag hjemmesiden.
3. **En stor mangel** er, når der er et problem med overholdelsen af ét eller flere kriterie af stor konsekvens for havnegæsternes sundhed eller sikkerhed eller for miljøet, såvel

som den generelle opfattelse af havnen og dermed Blå Flag programmet. Ved en stor mangel tilbagetrækkes flaget med det samme og for resten af sæsonen. Havnen skal registres som 'tilbagetrukket' på Blå Flags hjemmeside, og havnens informationstavle skal tydeligt angive, at Blå Flag er trukket tilbage. Der skal også gives en forklaring på hvorfor flaget er trukket tilbage.

I tilfælde af mangler i kriterieopfyldelsen skal den nationale Blå Flag operatør straks informere havnen om de(n) observerede mangel(mangler). Havnen skal informere den nationale operatør om overholdelse af de manglende kriterier ved fremlæggelse af den nødvendige dokumentation. Herefter kan flaget hejses igen. Den nationale operatør bør overveje en opfølgingskontrol for at tjekke, om havnen atter overholder alle kriterier. I tilfældet af at havnen ikke retter kriterieovertrædelsen og fremlægger den nødvendige dokumentation inden for 10 dage, skal den nationale operatør sørge for at havnens flag trækkes tilbage resten af sæsonen.

I tilfælde af at forholdene ændrer sig på havnen og flaget midlertidigt trækkes tilbage, f.eks. når klimatiske begivenheder forårsager skader på havnen, eller der opstår en nødsituation, skal havnen informere den nationale operatør, og den internationale hjemmeside skal opdateres.

Udover at opdatere havnens status på Blå Flags hjemmeside skal den nationale operatør informere det internationale sekretariat om manglen. Hvis manglen noteres af en international kontrollør, skal den nationale operatør give feedback til det internationale sekretariat inden for 30 dage.

Ansøgeren om Blå Flag til en havn skal være den myndighed / ejer, der er ansvarlig for havnen. En havn er berettiget til Blå Flag, hvis havnen følger nationale love samt har de fornødne faciliteter og tjenester til at opfylde Blå Flag kriterierne.

FEE og den nationale operatør forbeholder sig ret til at nægte eller tilbagekalde Blå Flag fra enhver havn, hvor den lokale myndighed er ansvarlig for overtrædelse af nationale miljøbestemmelser eller på anden måde virker i strid med målsætningen og ånden i Blå Flag programmet. Blå Flag havne er underlagt anmeldte og/eller uanmeldte kontrolbesøg fra FEE International.

DEFINITION AF EN BLÅ FLAG HAVN

En Blå Flag havn skal være en havn med pontonbroer eller moler til lystbåde. Den kan være en del af en større havn med andre aktiviteter, hvis Blå Flag havnen er klart adskilt fra andre havneaktiviteter. Havnen kan være placeret i marine eller indre farvande. Havnen skal have de nødvendige faciliteter for at opfylde kriterierne for Blå Flag. Havnen skal udpege en person til at være ansvarlig for al kommunikation med Blå Flag programmet. Havnen skal være tilgængelig for uanmeldte kontrolbesøg fra FEE.

MILJØUNDERVISNING OG INFORMATION

1. Oplysninger om lokale økosystemer og miljøfænomener skal være tilgængelige for havnens brugere

Formålet med dette kriterium er at sikre, at havnens brugere og bådejere er velinformede om økosystemer og sårbare naturområder i det omkringliggende miljø, og at de opmuntres til at lære mere om og opleve disse miljøer på en ansvarlig måde.

Information om kystnære økosystemer og nærliggende følsomme natur- og marineområder skal opsættes på havnens informationstavle. Nærliggende følsomme naturområder er defineret som områder inden for gåafstand fra havnen (få kilometer). Nærliggende følsomme marine områder er defineret som kystnære områder, der let kan nås med båd. Informationen skal indeholde information om de følsomme områder og, hvis de kan besøges, et regelsæt for aktiviteter i disse områder. Der skal også gives detaljer om følsomme havområder, der skal undgås ved sejlads eller fortøjning.

Det er især vigtigt for ansøgere med lystbådehavne, der ligger i naturlige omgivelser, at være opmærksom på dette kriterium. Hvis der ikke er nogen særlig følsomme områder i nærheden, skal oplysninger om de generelle omgivende økosystemer opsættes.

Andre generelle miljøoplysninger om det omgivende miljø kan også være relevant og vil vise havnens miljømæssige engagement.

Nogle områder på/ved Blå Flag havnen kan være meget følsomme og kræve særlig forvaltning. I disse tilfælde opfordres havneforvaltningen til at konsultere relevant rådgivning for at få vejledning til, hvordan disse områder skal forvaltes. Hvor områder kræver særlig forvaltning, skal ansøgeren på ansøgningstidspunktet bekræfte, at denne konsultation har fundet sted, og at en forvaltningsplan vil blive gennemført.

I særlige tilfælde kan følsomheden af visse naturområder forhindre dem i at blive beskrevet i de oplysninger, der opsættes på havnen, da sådanne oplysninger kan øge antallet af besøgende til området og muligvis true dyrelivet eller påvirke habitater.

Anbefaling/forklaring:

- Med "lokale" naturområder menes områder inden for gåafstand på land (få km.) og/eller områder, der nemt kan sejles til fra havnen.
- Havnens gæster bør informeres om områder, der er delvis, periodevis eller helt lukket for offentligheden.
- Der bør informeres om, hvordan de besøgende skal forholde sig i området.

OBLIGATORISK KRITERIE	IDEALKRITERIE
Alle lande	

2. Ordensregler, der afspejler de relevante love for brugen af havnen og de omkringliggende områder, skal være tilgængelige på havnen

Ordensregler for god miljøadfærd skal dække følgende:

- Brug af modtagelsesfaciliteter for farligt affald / olieaffald mv

- Brug af skraldespande / affaldsbeholdere / genbrugsstationer
- Respekt for følsomme beskyttede naturområder
- Undgåelse af følsomme beskyttede områder, hvor sejlads er forbudt
- Brug af bådreparations- og vaskeområder i henhold til forskrifterne
- Forbud mod tømning af affaldsbeholdere, toiletbeholdere mv. i havnen, havet eller langs kysten.
- Brug af toilettankfaciliteterne

Ordensreglerne skal opsættes på informationstavlen. Derudover kan ordensreglerne uddeles til bådejerne (brochurer), når det er muligt, og de kan være tilgængelige på havnens hjemmeside.

Anbefaling/forklaring:

- Information om miljørigtig adfærd bør tilpasses til havnens forhold.
- Det er en god ide at tilpasse miljørådene til havnen i samarbejde med havnens brugere. Dermed fremmes brugernes engagement og involvering.
- Miljørådene kan vedlægges i en havnefolder, sættes på opslagstavlen, på havnens hjemmeside eller andre trykte medier.
- Bestil en kopi af Dansk Sejlunions tre hæfter hos Blå Flag til uddeling på havnen. I hæfterne er der tips og ideer til forårsklargøring (gult), til sejlsæsonen (grønt) og til afrigning (brunt).

OBLIGATORISK KRITERIE	IDEALKRITERIE
Alle lande	

3. Information om Blå Flag programmet skal være tilgængeligt på havnen

Information om Blå Flag programmet skal være tilgængeligt på informationstavlen. Det korrekte Blå Flag logo skal bruges. Essensen af hver af de fire kategorier af Blå Flag kriterier skal være forklaret.

Det anbefales, at hele listen med Blå Flag kriterier er tilgængelig for interesserede besøgende. Derudover skal der være kontaktinformationer på det internationale Blå Flag, den nationale operatør og den lokale ansvarlige person for havnen. Besøgende bør opfordres til at kontakte de relevante autoriteter, hvis de støder på overtrædelser af Blå Flag kriterierne.

Informationen på informationstavlen skal også indeholde længden på Blå Flag sæsonen, og på hvilket grundlag en havn kan modtage Blå Flag.

Blå Flag strande og havne kan informere om Grøn Nøgle programmet som et andet program af FEE, f.eks. med teksten: "Sammen med det Blå Flag udvikler FEE også en anden miljømærkning for overnatningssteder: Grøn Nøgle. Find mere information på: www.greenkey.dk"

Følgende informationer om Blå Flag programmet kan være nyttige, når der udarbejdes de oplysninger, der skal stå på informationstavlen:

Blå Flag programmet:

Denne havn har fået tildelt Blå Flag. Blå Flag er en miljømærkning, der gives til havne, der gør en særlig indsats for at fremme en bæredygtig drift af havnen, som tager hensyn til lokalt miljø og natur samt giver brugerne information om miljøproblemer. For at opnå det

Blå Flag skal havnen overholde en række kriterier vedrørende miljøinformation og -undervisning, miljøforvaltning, sikkerhed og servicefaciliteter samt vandkvalitet.

Blå Flag uddeles af the Foundation for Environmental Education (FEE), en ikke-statslig miljøorganisation, som er repræsenteret af nationale organisationer i hvert af de deltagende lande i Europa, Caribien, New Zealand og Sydafrika. Sammen med det Blå Flag udvikler FEE også en anden miljømærkning for overnatningssteder: Grøn Nøgle. Find mere information på: www.greenkey.dk

- Blå Flag er en miljømærkning til strande, udbydere af bæredygtig turbådssejls samt havne
- Blå Flag beskæftiger sig med fire hovedområder:
  - 1) Miljøundervisning og information
  - 2) Miljøforvaltning
  - 3) Sikkerhed og servicefaciliteter
  - 4) Vandkvalitet
- Blå Flag tildeles kun for en sæson ad gangen, og tildelingen er kun gyldig, så længe kriterierne er opfyldt. Hvis dette ikke er tilfældet, skal de ansvarlige fjerne det Blå Flag
- Den nationale FEE organisation gennemfører kontrolbesøg på alle Blå Flag-steder i løbet af sæsonen.

Du kan hjælpe programmet ved at være med til at beskytte miljøet. Du kan bl.a.:

- Følge instrukserne fra regelsættet
- Bruge miljøvenlige produkter ved maling, rengøring, brug af kemikalier mv.
- Rapportere forurening eller andre overtrædelser af miljøbestemmelser til myndighederne
- Spare på vandet, elektricitet og brændstof
- Opfordre andre sejlere til at tage sig af miljøet

Anbefaling/forklaring:

- Det anbefales at bruge Blå Flag programmets plakater, som opfylder kravene til kriterierne.
- Det er en god ide, at materialet også er på engelsk og tysk, så gæstesejlere og besøgende fra landsiden kan forstå det.
- Det bør forklares, hvilken indsats havnen yder for at blive belønnet med Blå Flag.
- Opslaget kan også informere yderligere om Blå Flags kriterier, og om hvem der står bag kampagnen.
- Du kan hente Blå Flag materiale, piktogrammer, information mv. på Blå Flag hjemmesiden www.blaaflag.dk

OBLIGATORISK KRITERIE	IDEALKRITERIE
Alle lande	

4. Havnen er ansvarlig for at udbyde minimum tre miljøaktiviteter til brugerne af og personalet på havnen

Miljøaktiviteterne fremmer målet med Blå Flag programmet ved at:

- Øge bevidstheden om og pleje af vandmiljøet hos fritidsbrugere og indbyggere på og ved havnen
- Leverer uddannelse i miljøspørgsmål og 'best practice' til havnepersonale, leverandører til havnen og andre turisttjenester, der opererer i havneområdet
- Tilskyndelse til deltagelse af lokale interessenter i lokal økosystemforvaltning
- Fremme bæredygtig rekreation og turisme i området
- Fremme deling af idéer og indsatser mellem Blå Flag programmet og andre FEE programmer

De planlagte miljøaktiviteter skal indgå i ansøgningsskemaet sammen med oplysninger om de miljøaktiviteter, der blev udført i løbet af den foregående sæson (hvis det er relevant).

Havnen skal afholde minimum tre miljøaktiviteter, der er inddragende eller oplysende om miljø og bæredygtighed. Aktiviteterne skal afholdes i løbet af Blå Flag sæsonen.

Miljøaktiviteterne skal være effektive og relevante, og den ansvarlige på havnen skal evaluere de aktiviteter, der er blevet gennemført de foregående år og konstant arbejde for at forbedre dem.

Miljøaktiviteterne skal være gratis. Et lille deltagergebyr kan tillades, hvis det er nødvendigt at dække omkostninger som frokost, drikkevarer mv. Der kan ikke ydes erhvervsmæssige fordele ved miljøaktiviteterne.

Hvis der er specifikke beskyttede områder i nærheden af Blå Flag havnen, anbefales det kraftigt, at en eller to miljøaktiviteter beskæftiger sig med disse følsomme naturområder.

Typen af aktiviteter

Der skal være forskellige typer af miljøaktiviteter på havnen. De forskellige typer kan opdeles i fem kategorier:

Aktiviteter med passiv deltagelse: Dette kan omfatte udstillinger, demonstrationer, film, præsentationer, diasshow, konferencer, debatter mv.

Aktiviteter med aktiv deltagelse: Dette omfatter guidede ture, undervisningsspil, teater, rengøringsdage, fotografering, tegnekurrencer, genopbygningsprojekter, genbrugsprojekter, grønne teknologiprojekter, kystovervågningsprogrammer mv.

Uddannelsesaktiviteter: Dette kan være uddannelse for sejlere eller havnens personale, personer med ansvar for børnegrupper, entreprenører, specifikke nationale uddannelsesprogrammer mv.

Udgivelser og medier: Produktion af foldere, klistermærker, skilte, postkort, nyhedsbreve, bøger, T-shirts, tasker, plakater, radioudsendelser mv.

Blå Flag Centre: Dette er et sted, hvor man får specifikke oplysninger om Blå Flag og miljøundervisning. Et Blå Flag Center skal tilbyde både aktiviteter og udstillinger og give miljø- og naturinformation for at kunne kvalificere sig som Blå Flag Center.

Oplysning om Blå Flag Centrets beliggenhed skal være tilgængelig på havnen eller nærliggende turistkontorer.

Målgrupper

Miljøaktiviteterne skal rettes mod en lang række forskellige målgrupper. Disse målgrupper kan være besøgende på havnen, sejlere, arbejdere, lokalbefolkningen, andre turistansatte, fiskere, lokal industri osv.

Aktivitetstype, målgruppe og evt. pris skal svare til situationen. Større turistmål bør f.eks. have mere end en aktivitet pr. sæson og være tilgængelig for offentligheden.

Forbindelse med eksisterende programmer

Det anbefales, at havnen samarbejder med andre grupper, NGO'er, lokale Blå Flag strande eller andre FEE-programmer, eksperter eller universiteter for at hjælpe med at oprette og gennemføre miljøaktiviteterne.

Information om aktiviteterne

Information om miljøaktiviteterne skal være offentligt tilgængelig på havnen og også gerne på turistkontorer, i aviser eller blade. Oplysningerne skal indeholde: Hvilke typer aktiviteter, hvornår og hvor de finder sted, hvem målgruppen er osv.

Ikke acceptabelt

Aktiviteter som ikke opfylder dette kriterium er:

- Aktiviteter der kun bliver afholdt for at understøtte andre Blå Flag kriterier som f.eks. general rengøring af havnen, affaldssortering, genbrug, livredning mv.
- Aktiviteter som kun fokuserer på turisme uden særlig fokus på bæredygtig turisme.
- Aktiviteter som led i standartforvaltningen af sundhed, sikkerhed eller turisme.

Eksempler

Eksempler på gode miljøaktiviteter kan findes på Blå Flags internationale hjemmeside (www.blueflag.global).

Anbefaling/forklaring:

- Med natur- og miljøoplysende aktiviteter menes initiativer og arrangementer, der kan fremme brugernes viden om natur og miljøforhold.
- Aktiviteterne skal ikke nødvendigvis foregå på havnekajen, men kan også foregå i nærheden af havnen. Det kan f.eks. også være et besøg på kommunens rensningsanlæg.
- Deltagelse i miljøkurser for havnens personale og bestyrelse kan også være en aktivitet.

OBLIGATORISK KRITERIE	IDEALKRITERIE
Alle lande	

5. Sejlernes Blå Flag skal tilbydes på havnen

Havneforvaltningen skal tilbyde Sejlernes Blå Flag fra havnekontoret. Sejlernes Blå Flag er et lille flag, som tilbydes til bådejere, som ønsker at støtte op om kampagnen og dens budskab om at passe på miljøet ved at forpligte sig til miljømæssige retningslinjer. Både nationale og udenlandske bådejere kan få Sejlernes Blå Flag, så længe de ikke leverer kommercielle aktiviteter på deres båd.

De miljømæssige retningslinjer skal som minimum indeholde:

- Jeg vil ikke smide affald i havet, langs kysten eller på havnen
- Jeg vil ikke tømme spildevand i havet, ved kystområder eller naturfølsomme områder
- Jeg vil bruge en tank til indsamling af toiletaffald om bord på båden
- Jeg vil ikke tømme giftigt affald (olie, maling, brugte batterier, rengøringsmidler, osv.) i havet og sortere affaldet på havnen i miljøstationen
- Jeg vil sortere husholdningsaffald (glas, papir mv.)
- Jeg vil anvende miljøvenlige produkter (maling, opløsningsmidler, opvaske- og rengøringsmidler, kemikalier mv.)
- Jeg vil give myndighederne besked om enhver forurening eller overtrædelse af lovgivningen
- Jeg vil undgå ulovligt fiskeri og respektere perioder, hvor fiskeri er forbudt
- Jeg vil tage hensyn til alle dyr – særligt i yngletider
- Jeg vil respektere naturreservater, følsomme eller fredede områder
- Jeg vil undgå at forstyrre fiskeri og fiskerigrej
- Jeg vil være respektfuld og tage hensyn til andre mennesker og miljøet
- Jeg vil ikke købe eller bruge genstande, som er fremstillet af beskyttede/truede arter eller fra arkæologiske undersøiske fund
- Jeg vil opfordre andre sejlere til at tage sig af miljøet

Havnen skal tilbyde retningslinjerne på havnekontoret, klubhuset eller butikken. Derudover skal information om Sejlernes Blå Flag vises på informationstavlen.

Anbefaling/forklaring:

- Hvis folk henvender sig vedr. Sejlernes Blå Flag, skal de informeres om, at de selv kan bestille flaget i Friluftsrådet ved at kontakte Friluftsrådet/Blå Flag.

OBLIGATORISK KRITERIE	IDEALKRITERIE
Alle lande	

6. To gange om året holdes et møde med personalet om Blå Flag mål / miljø / bæredygtighed

Dette møde holdes før og efter Blå Flag sæsonen, men for havne med længere sæsoner kan møderne holdes hvert halve år. Dette kan kontrolleres ved referater fra møderne.

OBLIGATORISK KRITERIE	IDEALKRITERIE
	Alle lande

7. Alle medarbejdere skal kende til Blå Flag og kan kommunikere med gæster på havnen om det

Havnen skal sørge for, at nyt personale bliver informeret omkring Blå Flag programmet og bliver oplært i, hvad Blå Flag kriterierne betyder i hans/hendes job. Deltidsansatte i højsæsonen skal også informeres om Blå Flag.

OBLIGATORISK KRITERIE	IDEALKRITERIE
	Alle lande

MILJØHÅNTERING

8. Der bør oprettes et miljøudvalg, som skal være ansvarlig for at indføre miljøledelsessystemer og foretage regelmæssig miljørevision af havneanlægget

Miljøudvalget bør bestå af alle relevante interessenter på lokalt niveau. Relevante interessenter kan omfatte repræsentanter fra kommune, lokal turisme, sejlorganisationer, repræsentanter for havbeskyttelsesområder, uddannelsesrepræsentanter, lokale miljøorganisationer mv.

Miljøudvalget bør i samarbejde med havnefogeden indføre miljøledelsessystemer og foretage regelmæssig miljørevision af havnen. Udvalget har derudover ansvaret for at sikre overholdelse af kriterierne.

OBLIGATORISK KRITERIE	IDEALKRITERIE
	Alle lande

9. Havnen skal have en miljøpolitik og en miljøplan. Planen skal indeholde henvisning til forvaltning af vand, affald, energiforbrug, sundhed, sikkerhed og anvendelse af miljøvenlige produkter, hvor det er muligt

Dette kriterie opfordrer havnen til at undersøge de miljøbelastninger, der kan forekomme, at planlægge og udføre forbedringer af miljøforholdene i havnen, og endelig at dokumentere disse forbedringer. Kriteriet er derfor ikke kun at tilskynde havne til at få et overblik over miljøsituationen, men også at fokusere på de handlinger, der skal udføres. Planlægning og forbedring af miljøforholdene på havnen kan samtidig have en positiv indvirkning på havnens økonomi.

De havne, der er en del af Blå Flag programmet, er meget forskellige i størrelse og kapacitet. *Se bilag A for to forslag til, hvordan dette kriterie kan opfyldes.*

Anbefaling/forklaring:

Havnens miljøplan dokumenteres ved at vælge minimum to miljøhandlinger i Blå Flag ansøgningsskemaet under punktet ang. miljøstyringssystem. Større miljøaktiviteter, som med god grund ikke kan opfyldes på én sæson, må gerne vælges flere år i træk.

- Indsatsen tilpasses til havnens ambitionsniveau, størrelse og økonomi.
- Få inspiration fra Dansk Sejlunions hjemmeside www.sejlsport.dk
- Brug Dansk Sejlunions folder "Miljøstyring på lystbådehavne" og Blå Flag opslag til at informere havnens brugere om emnet.
- Inspiration kan hentes via hjemmesiden for Danske Tursejlere www.dansketursejlere.dk
- Dansk Sejlunions håndbog i miljøstyring er en mere tilbunds gående og målrettet bog, som er inspireret af principperne om rigtig miljøstyring. Havnen nedsætter et miljøudvalg og følger hvert år en cyklus med kortlægning, udpegning af påvirkninger, udvælgelse af indsatsområder, fastsættelse af mål, udarbejdelse af handlingsplan, gennemførelse, revision og til sidst evaluering. Det anbefales at bruge denne

metode, hvis man ønsker bedre overblik over den miljømæssige og økonomiske gevinst.

OBLIGATORISK KRITERIE	IDEALKRITERIE
Alle lande	

10. Følsomme områder skal forvaltes

Omkring havnen kan der være følsomme områder, som kræver særlig forvaltning. I disse tilfælde skal havnen konsultere en organisation eller ekspert for råd om, hvordan man forvalter disse områder. På de områder, som kræver særlig forvaltning, skal ansøgeren på ansøgningstidspunktet bekræfte, at konsultationen har fundet sted, og at en forvaltningsplan vil blive implementeret.

OBLIGATORISK KRITERIE	IDEALKRITERIE
Alle lande	

11. Tilstrækkelige og let genkendelige, adskilte beholdere skal være tilgængelige til opbevaring af farligt affald. Affaldet skal håndteres af en autoriseret entreprenør og bortskaffes på et autoriseret anlæg til farligt affald

Der skal centralt på havneområdet findes tydeligt skiltede separate beholdere til opsamling af miljøfarligt affald (f.eks. maling, opløsningsmidler, afskrabet maling, rensningsmidler, batterier, spildolie, nødblus mm.) Det er obligatorisk at have adskilte faciliteter for mindst tre forskellige typer farligt affald.

Faciliteterne til modtagelse af farligt affald skal være funktionelle. Ved lokalisering og valg af faciliteter skal der også tages hensyn til æstetik.

Faciliteternes kapacitet skal bestemmes efter, hvor stor havnen er, hvor mange der bruger faciliteterne, og hvor ofte beholderen tømmes.

Faciliteterne skal være rene og miljøsikrede. Det vil sige., at beholderne skal være egnet til at indeholde farligt affald, og gulvet, som beholderne står på, skal være af beton, en metalbakke eller andet fast materiale. Affaldet skal beskyttes for udslip, antænding, eksplosion osv. De skal adskilles fra andre anlæg og må ikke udgøre en fare for børn. Hvis det er muligt, skal anlægget ikke placeres tæt på vandet. I tilfælde af udslip skal området omkring beholderne straks rengøres. Oliemodtagerfaciliteter bør være mobile løsninger.

Havnens bortskaffelsesfaciliteter skal opfylde myndighedernes krav. For at sikre korrekt indsamling, sortering, opbevaring og bortskaffelse af affaldet skal havnen overholde de nationale/internationale affaldshåndteringsplaner/standarder (i Europa i henhold til EU direktivet 2000/59/EF af den 27. november 2000). Det er havnens pligt, at affaldet bortskaffes korrekt. Autoriserede entreprenører skal transportere det farlige affald til et autoriseret anlæg.

I tilfælde af små og/eller fjerntliggende lystbådehavne (mindre end 150 bådpladser), der ikke selv kan håndtere farligt affald ansvarligt, er det tilladt at have en aftale med en nærliggende havn, der har faciliteter til bortskaffelse af farligt affald. Dette skal dog fremgå på havnens informationstavle samt i havnens information til alle besøgende sejlere. Der skal underskrives en skriftlig aftale mellem de to havne, men det er Blå Flag havnens ansvar, at det farlige affald bliver håndteret korrekt.

Anbefaling/forklaring:

- Miljøfarligt affald kan deles op i maling, opløsningsmidler, afskrabet maling, rensningsmidler, batterier, spildolie, nødblus mm.
- Piktogrammer fra Dansk Sejlunion kan bruges til affaldsfaciliteterne. Det er tilladt at benytte piktogrammerne til tegninger, dog har PRENTO "copyright" på piktogrammerne til fremstilling af skilte.
- Hvis faciliteterne ikke umiddelbart kan ses, skal der skiltes, eller faciliteternes placering skal være indtegnet på havnens oversigtskort.
- Der kan tages kontakt til kommunerne for at høre om regler og procedurer, eller man kan kontakte det lokale affaldsselskab.
- Miljøstyrelsens hjemmeside www.mst.dk giver information om modtagefaciliteter under "Havmiljø", hvor der også kan læses om havnens affaldsplaner.

OBLIGATORISK KRITERIE	IDEALKRITERIE
Alle lande	

12. Havnen skal have tilstrækkelige og velholdte affaldsspande/containere, der tømmes regelmæssigt og bortskaffes korrekt

Alle områder på havnen skal være rene og med regelmæssig tømning af skraldespande / containere. Også restauranter, butikker, grønne områder mv. på havnen skal holdes rene.

Affaldsspandene og/eller containerne skal findes i passende antal og kapacitet, være funktionelle og velholdte og gerne æstetiske. Det anbefales at fremstille dem i miljøvenlige materialer, hvis det er muligt.

Havnens bortskaffelsesfaciliteter skal opfylde myndighedernes krav. Det er havnens pligt at affaldet bortskaffes korrekt. Autoriserede entreprenører skal transportere affaldet til et autoriseret anlæg.

For at sikre korrekt indsamling, sortering, opbevaring og bortskaffelse af affaldet skal haven overholde de nationale/internationale affaldshåndteringsplaner/standarder (i Europa i henhold til EU-direktivet 2000/59/EF af den 27. november 2000).

Havnen skal sikre, at området rengøres så ofte som nødvendigt (f.eks. hver dag). I tilfælde af forurening udefra skal dette straks håndteres i henhold til procedurerne omkring beredskabsplanen (kriterie 18). I meget alvorlige tilfælde kan det være nødvendigt at trække det Blå Flag tilbage og redegøre for årsagen til tilbagekaldelsen på informationstavlen.

Det er vigtigt at lære havnens brugere ikke at smide affald på havnen og i havet.

Anbefaling/forklaring:

- Der kan afholdes møder, temadage om affald eller udbredes viden om informationsmateriale, der gør opmærksom på, at folk skal rydde op efter sig.

OBLIGATORISK KRITERIE	IDEALKRITERIE
Alle lande	

13. Havnen skal have faciliteter til sortering af husholdningsaffald såsom flasker, dåser, papir, plastisk, organisk materiale mv.

Der skal lægges vægt på affaldsminimering på havnen. Affaldet skal så vidt muligt adskilles i forskellige fraktioner og genanvendes.

Fraktionerne kan omfatte glas, dåser, papir, plast, organisk materiale mv. Havnen skal have faciliteter til sortering af mindst tre forskellige former for genanvendeligt affald. For at gøre det let for brugerne skal beholderne være skiltet og eventuelt på forskellige sprog. Information om, hvordan man skal sortere affaldet, skal være skiltet på genbrugsanlæggets placering eller på informationstavlen.

De havne, der har Blå Flag, er forpligtet til at sikre, at affaldet bliver behandlet korrekt. Autoriserede entreprenører skal transportere affaldet til et autoriseret anlæg.

Anbefaling/forklaring:

- Det anbefales at skrive på faciliteterne, hvornår de bliver tømt næste gang.
- Til hensigtsmæssig skiltning af affaldsfaciliteterne kan Dansk Sejlunions piktogrammer bruges.

OBLIGATORISK KRITERIE	IDEALKRITERIE
Alle lande	

14. Vandpumpeanlæg skal være til rådighed på havnen

Pumpefaciliteterne skal kunne separere det olieholdige bundvand eller skille vand fra olierester.

Faciliteterne skal være tilgængelige i havnen eller i nærheden af havnen. Faciliteterne skal være tilgængelige for alle potentielle brugere.

Hvis det er en lille havn (150 bådpladser), er det tilladt at dele faciliteterne med en nabohavn. Hvis det er tilfældet, skal oplysningerne beskrives klart og tydeligt på informationstavlen samt til alle brugere på havnen. Der skal underskrives en skriftlig aftale mellem de to havne, men det er Blå Flag havnens ansvar, at pumpefaciliteterne behandles korrekt.

OBLIGATORISK KRITERIE	IDEALKRITERIE
-----------------------	---------------

	Alle lande
--	------------

15. Havnen skal have en modtageordning til toiletpildevand

Faciliteterne til at modtage toiletpildevand kan bestå af en permanent pumpestation placeret på en ponton eller ved havnekanten, et mobilt pumpeanlæg eller en slamsuger.

Faciliteterne skal være tilgængelige for bådejere og være placeret på havnen eller i nærheden af havnen.

Det anbefales, at faciliteterne til at modtage toiletpildevand er egnet til den lokale praksis og båd-karakteristik.

Toiletpildevandsfaciliteterne skal overholde den nationale lovgivning.

Hvis det er en lille havn (150 bådpladser), er det tilladt at dele faciliteterne med en nabohavn. Hvis det er tilfældet, skal oplysningerne beskrives klart og tydeligt på informationstavlen samt til alle brugere på havnen. Der skal underskrives en skriftlig aftale mellem de to havne, men det er Blå Flag havnens ansvar, at toiletpumpefaciliteterne behandles korrekt.

OBLIGATORISK KRITERIE	IDEALKRITERIE
Alle lande	

16. Havnens bygninger og udstyr skal være vedligeholdt og i overensstemmelse med national lovgivning og være godt integreret i det omgivende miljø

Havnen (herunder alle bygninger og udstyr) skal være vedligeholdt og skal overholde national og international lovgivning. Havnen skal have alle nødvendige tilladelser for at fungere som lystbådehavn.

Hvis der skal bygges en lystbådehavn med mere end 500 bådpladser, eller en eksisterende havn skal udbygges med mere end 250 bådpladser, skal der foretages en miljøkonsekvensvurdering.

Andre bygninger/faciliteter på havnen (herunder butikker, restauranter, kraner, legepladser mv.) skal holdes rene, sikre, og vedligeholdes korrekt og i overensstemmelse med lovgivningen. Havnens bygninger/anlæg på havneområdet eller havnebassinet må ikke forårsage forurening.

Det anbefales, at havnen bruger miljøvenligt udstyr og produkter i bygningerne, når det er muligt.

Grønne områder i havnen bør også plejes på en miljørigtig måde (uden brug af pesticider mv.).

Havnens generelle udseende skal overvejes. Den skal være godt integreret i de naturlige omgivelser, og havnen bør overveje designstandarder og opfylde miljømæssige og æstetiske krav. Det er ikke meningen, at alle Blå Flag havne skal være identiske. Havnene opfordres til at opretholde deres individuelle egenskaber.

Det Blå Flag må ikke være hejst ved større og længerevarende udvidelser eller ombygninger af havnen.

Anbefaling/forklaring:

- Kystdirektoratet administrerer statens ret over søterritoriet og træffer afgørelser vedrørende vurdering af virkninger på miljøet (VVM). Udvidelse af en bestående havn kræver tilladelse fra KDI. Dog kan udvidelse inden for havnens dækkende værker ved etablering af faste anlæg, uddybning og opfyldning på søterritoriet udføres uden tilladelse, hvis udvidelsen ikke kræver en vurdering af de miljømæssige konsekvenser af anlægget (VVM). www.kyst.dk

OBLIGATORISK KRITERIE	IDEALKRITERIE
Alle lande	

17. Havnen skal have tilstrækkelige rene og velholdte sanitære faciliteter, herunder adgang til toilet, baderum og drikkevand. De sanitære faciliteter skal være koblet til et godkendt rensningsanlæg

De sanitære faciliteter skal være i god stand, rene og velholdte. De sanitære bygninger skal også være velholdte og generelt i overensstemmelse med national lovgivning (se også kriterie nummer 12).

De sanitære faciliteter skal omfatte toiletter, håndvaske og brusere. Der skal også være drikkevand til rådighed. Andre faciliteter kan omfatte vaskemaskiner.

Antallet af sanitære faciliteter tilgængelige i havnen skal svare til antallet af besøgende på havnen i højsæsonen (generelt mindst et toilet, et urinal, et brusebad og en håndvask pr. 25 bådpladser). Havneforvaltningen skal fraråde bådejere at bruge bådens sanitære faciliteter under deres ophold på havnen.

De sanitære faciliteter skal være lette at finde (ved hjælp af skilte eller på informationstavlen), tilgængelige og centralt placeret på havnen (generelt mindre end 200 meter fra enhver bådplads).

De sanitære faciliteter skal være koblet til et godkendt rensningsanlæg, og rensningsanlægget skal være i overensstemmelse med EU's direktiv om by-spildevand. Hvis lystbådehavnen er meget lille eller fjernt liggende, kan den nationale jury i særlige tilfælde godkende en anden og sikker måde at bortskaffe spildevandet fra lystbådehavnen.

Anbefaling/forklaring:

- Der bør være adgang til vaskemaskiner, tørretumblere, opvaskesteder, blus mm. Vaskemaskiner, tørretumblere o. lign. bør være lavenergimaskiner. (Energimærke A eller bedre)
- Det bør etableres handicaptoilet på eller ved havnen. Se kriterie 34.
- Adgangssystem via kort kan give de betalende gæster adgang til særlige toilet- og bedefaciliteter, mens de øvrige gæster henvises til andre toiletter.

OBLIGATORISK KRITERIE	IDEALKRITERIE
Alle lande	

18. Hvis havnen har en bådreparations- og vaskeplads, må der ikke forekomme forurening i kloaksystemet, i havnebassinet eller i de naturlige omgivelser

En havn med bådreparations- og vaskeområder skal overholde alle standarder og forskrifter i den nationale og internationale lovgivning.

Havne skal have et specifikt udpeget område til reparation og vask af både.

Der skal være opsamlingsfiltre (eller tilsvarende systemer) fra bådreparationer og vaskeområde, for at forhindre skadelige stoffer i kloaksystemet og i havnebassinet. Opsamlingsfiltrene skal tømmes jævnligt, og affaldet i filtrene skal behandles som miljøfarligt affald.

Større reparationsaktiviteter (f.eks. slibning, polering og sandblæsning, der forårsager støvforurening) skal finde sted under afdækning eller indendørs under kontrollerede forhold. Det indsamlede affald skal håndteres som miljøfarligt affald.

Støjforurening i forbindelse med reparation eller vask af båd skal undgås.

OBLIGATORISK KRITERIE	IDEALKRITERIE
Alle lande	

19. Bæredygtig transport bør fremmes på havnen

Havnen bør tilskynde brugen af bæredygtig transport til og fra havnen.

Hvis der er mere end to kilometer til nærmeste byområde, bør der være tilbud om offentlig transport.

Bæredygtig transport kan gøres tilgængeligt ved leje af cykler og cykelstier/gangstier.

Da kriteriet er på linje med Lokal Agenda 21 aktiviteter, kan havnen starte et samarbejde med de lokale myndigheder og/eller Lokal Agenda 21 grupper angående opfyldelsen af dette kriterium.

OBLIGATORISK KRITERIE	IDEALKRITERIE
	Alle lande

20. Parkering/kørsel er ikke tilladt på lystbådehavnen, medmindre det er i afgrænsede områder

Generelt bør parkering og kørende biler undgås på havnen. Brug af biler skal så vidt muligt erstattes med bæredygtig transport (offentlig transport, cykler mv.). Se kriterium nummer 16.

Hvis parkering og kørsel på havnen ikke kan undgås, skal det så vidt muligt foregå i afgrænsede områder udpeget til dette formål. Det er vigtigt i planlægningen af disse områder at overveje sikkerheden og fri passage for gående på havnen.

Anbefaling/forklaring:

- Skiltning af parkerings- og færdselsforhold kan ske med piktogrammer. Se pkt. 23.
- Regler for vejskilte kan også findes på Vejdirektoratets hjemmeside: www.vejdirektoratet.dk
- Handicapparkering bør oprettes, så de handicappede får nem adgang til havnen.
- Det er vigtigt, at man i planlægningen af disse områder overvejer sikkerheden og den frie passage for gående på havnen.

OBLIGATORISK KRITERIE	IDEALKRITERIE
Alle lande	

21. Vandforbruget i de sanitære faciliteter og bade skal kontrolleres

1. Der må være et maksimalt flow på 9 liter/minut i bruserne
2. Der må være et maksimalt flow på 6 liter/minut i vandhanerne
3. Der må være et maksimalt flow på 6 liter per toiletskyl

Lystbådehavnene skal bruge vandbesparende foranstaltninger i vandhaner, bade og toiletter. Vandforbruget i håndvaskene må være op til 6 liter pr minut. Vandforbruget i bruserne i badene må være op til 9 liter per minut. Toiletskyl må ikke bruge mere end 6 liter vand per skyl.

Undtagelser:

Hvis toiletterne benytter sig af gråt vand eller har en stopknap, er et maksimum på 9 liter pr skyl tilstrækkeligt.

Ud over reduktionen af vandforbruget skal lystbådehavnen tage yderlige tiltag. Disse kan inkludere brug af tryk- eller sensorvandhaner, betalingssystem, brug af gråt vand, et vandgenvindingssystem mv.

OBLIGATORISK KRITERIE	IDEALKRITERIE
	Alle lande

22. Der skal være en miljøpolitik og en miljøplan for lystbådehavnen. Planen skal indeholde en dataindsamling af vandforvaltning, affalds- og energiforbrug samt brugen af bæredygtige produkter. Havnens personale skal kende til procedure og indhold

Havnen registrerer sine årlige forbrugsdata for gas, vand, elektricitet, affald og eventuelt rengøringsprodukter. Disse data indskrives i et Excel ark og omdannes til indikatorer.

Optegnelserne skal indeholde følgende information: - mængde gas, elektricitet og vand

- Alle gebyrer for gas, elektricitet og vand
- Forbrugspris pr enhed gas, elektricitet og vand

Der er en energirevision hvert 5. år

Havneforvaltningen skal bestille en yderligere undersøgelse af den energimæssige ydeevne af de anbefalede foranstaltninger. Foranstaltningerne indgår i bæredygtighedsprogrammet (guideline 2).

OBLIGATORISK KRITERIE	IDEALKRITERIE
	Alle lande

23. Havnen skal benytte miljøvenlige rengøringsprodukter til rengøring af faciliteterne på havnen

Alle rengøringsmidler skal have en miljømærkning (Europæisk miljømærke, Svanemærke, Blå Engel) og skal ikke fremtræde på den sorte liste (se bilag B: Green Key Black List). Hvis havnen udliciterer rengøringen, skal kontrakten indeholde ovenstående vilkår.

Ved outsourcing af rengøring skal den nuværende kontrakt revideres med ovennævnte vilkår. Dette skal indgå ved den næste kontraktfornyelse eller inden for maksimalt et år efter den første vurdering til det Blå Flag.

Undtagelser:

Specifikke rengøringsmidler, som er reguleret ved lov om sundhed og sikkerhed, hygiejne og/eller fødevarer sikkerhed (HACCP) enten periodisk eller ved et nødstilfælde, er ikke omfattet af dette kriterium.

Til daglig rengøring må kun anvendes fiberklud-produkter.

OBLIGATORISK KRITERIE	IDEALKRITERIE
	Alle lande

24. Der må kun benyttes miljøvenlige toiletartikler, papirhåndklæder og toiletpapir på havnens sanitære faciliteter. Sæbe og andre personlige plejeprodukter skal opbevares i dispensere med et doseringssystem

Papirhåndklæder og toiletpapir skal være fremstillet af ikke-klorbleget papir eller skal have en miljømærkning.

OBLIGATORISK KRITERIE	IDEALKRITERIE
	Alle lande

25. Der må kun benyttes energivenlig belysning. Der bør installeres sensorer, der regulerer lyset på steder, hvor det anses for nyttigt

Al belysning skal være energieffektivt (PSL, TL, SL, LED mv.) Senest et år efter inspektion af havnen skal der benyttes energieffektiv belysning i og omkring bygningerne (=udenfor). For pærer, der ikke opfylder kriteriet, skal havnen udarbejde en substitutionsplan.

Energieffektiv belysning har et minimum lysoutput på 40 lumen pr. watt. PL, TL, SL og LED belysning opfylder denne betingelse. Halogenbelysning og traditionelle pærer må ikke længere være at finde i havnen, da disse ikke opfylder betingelsen.

Hvis der ikke findes et bæredygtigt alternativ, kan en dispensation gives for dette kriterie. Havnen må derefter påvise, at det ikke teknisk kan lade sig gøre, eller at den krævede investering har en tilbagebetalingstid på over 5 år.

I og omkring bygningerne bør der være en betydelig anvendelse af belysningssensorer, der forhindrer unødigt belysning.

Anbefaling/forklaring:

- Belysningssensorer kan tænde og slukke lyset baseret på f.eks. tilstedeværelsen af personer (bevægelsessensor) eller for lidt lys (lyssensorer). På denne måde forhindres unødigt belysning.

OBLIGATORISK KRITERIE	IDEALKRITERIE
	Alle lande

26. Havnens energiforsyning bør baseres på vedvarende energi

Havnen bør benytte vedvarende energi.

Dette omfatter vedvarende energikilder som vind, sol og vand, som gennem vindmøller, solceller eller lignende producerer 100% bæredygtig energi.

Grøn gas: Den samlede mængde købt gas bør dannes bæredygtigt fra biomasse. Grøn gas er gas fremstillet af biomasse. Denne biogas blandes med naturgassen, og reducerer dermed brugen af de eksisterende fossile naturgasressourcer. Ved køb af grøn gas ledsages dette af et oprindelsescertifikat.

OBLIGATORISK KRITERIE	IDEALKRITERIE
	Alle lande

27. Havnen bør sigte efter at være klimaneutral

Havneforvaltningen udfører et CO₂-studie for sine aktiviteter for at undersøge, om den kan være CO₂neutral.

Forklaring: At arbejde med CO2-emissionscertifikater er altid kulminationen på en række aktiviteter. Først skal der spares, og så vurderes om havnen selv kan generere vedvarende energi. Herefter kan man neutralisere CO2-emissionerne ved at købe CO2-certifikater.

OBLIGATORISK KRITERIE	IDEALKRITERIE
	Alle lande

28. Kunstigt skabte grønne områder og haver i havnen skal behandles bæredygtigt

Der må ikke benyttes kemiske pesticider og gødning mere end en gang årligt, medmindre der ikke er noget organisk eller naturligt alternativ.

Da der ikke må benyttes kemiske pesticider eller gødning på havnens grønne områder, kan et alternativ være gasflammer eller mekaniske herbicider. Ved brug af en gasbrænder opnås den bedste effekt, hvis planterne ikke brændes ned til jorden, men blot forbrændes.

Blomster og haver skal vandes tidligt om morgenen eller efter solnedgang

Dette kriterie skal reducere spild af postevand, specielt ved vanding af blomster og haver. Det er den bedste måde at undgå fordampning og har den bedste påvirkning på planternes rødder.

Regnvand indsamles og benyttes til vanding af blomster og haver

Dette kriterie er også med til at reducere spild af postevand. Et alternativt system, som opbevarer regnvand til senere brug, mindsker brugen af ferskvand til vanding.

Ved plantning af nye grønne områder benyttes endemiske eller lokale arter

Endemiske arter behøver mindre vand end ikke-endemiske arter, og det bevarer biodiversiteten i omgivelserne.

Når der skal lægges en plan for nye grønne områder, skal følgende komponenter indtænkes: a. Introduktion (herunder forretningsdata)

- b. En global fortegnelse over asfalterede overflader, planter, træarter på havnen og i området omkring havnen og en beskrivelse af nuværende landskabselementer.
- c. En beskrivelse af, hvordan den nuværende og den fremtidige natur på havnen og i området omkring havnen håndteres (f.eks. i form af beskæring, græsslåning, ukrudtsbekæmpelse osv.)
- d. Der skal laves en forvaltningsplan for naturen på havnen og i området omkring havnen. Denne plan skal se på den ønskede fremtidige udvikling.
- e. Sammenfattede foranstaltninger og omkostninger til planen
- f. Oversigt over bilag

OBLIGATORISK KRITERIE	IDEALKRITERIE
	Alle lande

29. Faciliteterne på havnen skal være fremstillet af bæredygtige materialer. Lokale leverandører bør fortrinsvis anvendes ved udrustning af havnen med nye bygninger, infrastruktur eller møbler

Omfatter bygninger, møbler, infrastruktur mv.

Der skal bruges miljøvenlig maling med miljømærke ved malerarbejde på havnens bygninger indvendig og udvendig.

Under nybygning, genopbygning eller renovering af havnen skal der tages hensyn til miljøet og bæredygtigheden af de anvendte materialer.

- Det indkøbte træ skal være holdbart, idet der skal anvendes certificeret træ, der er godkendt af de nationale myndigheder.
- EPC (Energy Performance Coefficient) er mindst 5% lavere end krævet i national lovgivning - Andre foranstaltninger kan være: regulering af regnvand, vandbevarelse, biodiversitet, fremme miljømæssig mobilitet eller reduktion af emissioner og forureningsudstyr i bygningen samt innovation i brugen af bygningen

Baseret på den bæredygtige indkøbspolitik, der blev formuleret i guideline 36, skal havneforvaltningen stille krav til sine leverandører. Havneforvaltningen skal bede leverandørerne om en underskrevet erklæring om levering af bæredygtige produkter og tjenester.

En bæredygtighedserklæring er et dokument, der opfylder kravene i havneforvaltningen, og hvor leverandørerne erklærer at være forpligtet til dette.

OBLIGATORISK KRITERIE	IDEALKRITERIE
	Alle lande

SIKKERHED OG FACILITETER

30. Tilstrækkelig og velafmærket livrednings-, førstehjælps- og brandslukningsudstyr skal være tilgængeligt på havnen. Udstyret skal være anerkendt af nationale autoriteter

Når man taler om god sikkerhedspraksis på havne, er det vigtigt at skelne mellem de forskellige personer på havnen og de forskellige typer af foranstaltninger:

- Brugere/besøgende (sejlere) kontra havnens medarbejdere
- Forebyggende foranstaltninger kontra rednings- og nødforanstaltninger

Forebyggelse af ulykker er afgørende for sikkerheden. For at forebygge ulykker skal havneforvaltningen og personalet sørge for, at havnen er vedligeholdt ordentligt, at national lovgivning følges, og at personalet og brugerne er velinformerede om og/eller trænet i sikkerhedsspørgsmål. Det anbefales kraftigt at gennemføre en systematisk sikkerhedsgennemgang af havnen for at undersøge eventuelle sikkerhedsproblemer, f.eks. placering af både ift. eventuel spredning af brand mv.

Hvis der sker en ulykke, skal havnen ligge inde med det nødvendige udstyr til at håndtere ulykken.

Livredningsudstyr

Følgende generelle retningslinjer skal følges, når man overvejer sikkerheden ved vandet på havnen:

- En person, der falder i vandet, skal kunne komme op af vandet
- En person skal være i stand til at hjælpe eller redde en nødstedt person i vandet uden at risikere sit eget liv

Det nødvendige livredningsudstyr på havnen skal som minimum omfatte redningskrans og stiger. Andre typer redningsudstyr på/nær havnen kan være bådshager, redningsbåde, redningsstationer mv. Livredningsudstyret skal overholde nationale standarder. Udstyret skal være tilgængeligt i passende antal, let at identificere og let tilgængeligt fra hele havnen (maksimalt 200 meter fra ethvert punkt). Placeringen af udstyret skal være i overensstemmelse med national lovgivning. Det skal være tilgængeligt i alle døgnets 24 timer gennem hele Blå Flag sæsonen, og placeringen af livredningsudstyret skal være angivet på oversigtskortet.

Hvis der ikke laves en sikkerhedsgennemgang, anbefales det, at der opsættes en stige og livredningsudstyr med maksimalt 25-50 meters afstand fra enhver vandkant. Udstyr bør være tilgængeligt på alle moler.

Udstyret skal desuden være malet i en synlig farve (rød eller orange og med reflekser).

Brandslukningsudstyr

Brandslukningsudstyret på havnen skal som minimum indeholde pulverslukkere, men kan også indeholde vandslanger, brandtæpper mv. Brandslukningsudstyret skal overholde nationale standarder.

Udstyret skal være tilgængeligt i passende antal, let at identificere og let tilgængeligt fra hele havnen (maksimalt 200 meter fra ethvert punkt). Placeringen af udstyret skal også være i overensstemmelse med national lovgivning. Det skal være tilgængeligt i alle

døgnets 24 timer gennem hele Blå Flag sæsonen. Placeringen af udstyret skal være angivet på oversigtskortet.

Der skal også være brandslukkere til stede ved tankstationer, nær opbevaring af farligt affald og på steder, hvor der arbejdes med høje temperaturer.

Det anbefales at have håndholdte brandslukkere for hver 25-50 meter og en brandslukker for hver 15. plads. Det anbefales at have en fast vandforsyning let tilgængelig ved hver mole. Ved beslutningen om størrelse og type af brandslukningsudstyr bør der tages højde for bådenes størrelser, den primære brændstoftype og havnens afstand til en brandstation.

Førstehjælpsudstyr

Førstehjælpsudstyr skal være tilgængeligt på havnen og kan placeres på havnekontoret eller andre faciliteter på havnen (butikker, restauranter mv.). Førstehjælpsudstyret behøver ikke nødvendigvis at være tilgængeligt i alle døgnets 24 timer, men skal være tilgængeligt i rimelige tider på døgnet (f.eks. havnens åbningstider).

Indholdet af en førstehjælpskasse skal være i overensstemmelse med national lovgivning.

Undtagelsesvis kan førstehjælpsudstyret være placeret på et sted, der ligger tæt på havnen (maksimalt 200 meter væk). Indholdet af førstehjælpskassen skal kontrolleres regelmæssigt, og manglende udstyr skal erstattes. Tilgængeligheden og placeringen af førstehjælpsudstyret skal være tydeligt angivet på informationstavlen og oversigtskortet.

Andet

Det anbefales, at indgangen og udgangen til havnen er tydeligt markeret med skilte til sejlere.

Det anbefales, at havnen er godt oplyst om natten.

For tørdokke og opbevaringsområder anbefales det, at bådene placeres således, at nødkøretøjer kan køre igennem, og brandslukningsudstyr skal placeres i hele området. Lokale brandeksperter bør kontaktes for rådgivning.

OBLIGATORISK KRITERIE	IDEALKRITERIE
Alle lande	

31. Beredskabsplaner i tilfælde af forurening, brand eller andre mulige ulykker skal udvikles

I tilfælde af en ulykke eller nødsituation skal havnen have de nødvendige organisatoriske midler eller nødplaner på plads for at håndtere situationen.

Havnen skal have en beredskabsplan tilgængelig, der angiver, hvad der skal gøres i tilfælde af forurening, brand eller andre mulige ulykker, der påvirker havnens sikkerhed. Medarbejdere på havnen skal informeres om beredskabsplanen.

Beredskabsplanen for havnen skal være specifik for den gældende havn, men kan også indgå i kommunale eller regionale beredskabsplaner. Relevante myndigheder skal godkende nødplanen.

Beredskabsplanen skal mindst indeholde følgende:

- Identifikation af de personer, der skal kontaktes i tilfælde af en ulykke
- Inddragelse af administrationstjenester og personer, der er nødvendige for at gribe ind
- Procedurer for beskyttelse eller evakuering af personer på eller ved havnen
- Procedure for offentlig advarsel information

OBLIGATORISK KRITERIE	IDEALKRITERIE
Alle lande	

32. Sikkerhedsforanstaltninger og oplysninger herom skal være tilgængelige på havnen

Forebyggelse af ulykker er afgørende for sikkerheden. I de fleste tilfælde kunne ulykker have været forhindret af de involverede. Sikkerhedsinformation og uddannelse til havnens brugere er derfor meget vigtigt.

Generel information om sikkerhedsforanstaltninger skal anbringes på et let tilgængeligt sted på havnen samt på informationstavlen. Sikkerhedsforanstaltningerne skal som minimum indeholde følgende:

- Oplysninger om korrekt opbevaring af farligt og brandfarligt affald
- Retningslinjer for påfyldning af benzintanke ved tankstationen
- Tegn på sikkerhedsrisici (f.eks. ubeskyttede moler)
- Forbud mod åben ild og fyrværkeri på havnen (medmindre der findes et dertil indrettet område eller efter tilladelse fra havnen)
- Retningslinjer for sikker brug af stikkontakter på havnen
- Ingen svømning i havnen
- Oplysninger om placeringen af en eventuel offentlig telefon, livreddere, brandbekæmpelses- eller førstehjælpsudstyr
- Oplysninger om, hvordan ovennævnte udstyr benyttes
- Detaljer om, hvordan man advarer andre mennesker om en usikker situation
- Oplysninger om, hvem der skal kontaktes for yderligere information om sikkerhed på havnen
- Oplysninger om relevante nødtelefonnumre (politi, brandvæsen, ambulance, havnekontor)

Andre informationer kan omfatte:

- Vejledning om, at børn skal bære redningsveste på havnen
- Oplysninger om førstehjælps og livreddende kurser
- Oplysninger om, hvordan man forhindrer ild på individuelle både

Anbefaling/forklaring:

- Brug Blå Flag plakat til at informere om havnens sikkerhedsforanstaltninger. Materialet kan hentes på Blå Flag hjemmesiden.

- Det anbefales, at der udarbejdes en nødplan, som beskriver procedurer for indsatsen og alarmeringen ved ulykker samt for vedligeholdelse og instruktion af sikkerhedsudstyret.
- Læs mere i bekendtgørelse om beredskabsloven nr. 660 af 10/06/2009.

OBLIGATORISK KRITERIE	IDEALKRITERIE
Alle lande	

33. El og vand skal være til rådighed på kajerne, og installationer skal godkendes i henhold til national lovgivning

El og vand skal være tilgængeligt for alle både. Faciliteterne skal være tilgængelige ikke mere end 25 meter fra kajen (undtagen for både, der ikke bruger elektricitet). Der skal være klare oplysninger om betingelserne for anvendelse af el og vand, og helst også ledsaget af information om energi- og vandbesparelse.

Alle installationer skal være sikre og godkendte efter national lovgivning.

Offentligt lys skal være til rådighed på havnen af sikkerhedsmæssige årsager.

Anbefaling/forklaring:

- Hensigten med miljøtiltag vedr. vand og el er at spare på ressourcerne – ikke at forbyde brug af ressourcer.
- Der bør være klar information om betingelserne for at bruge elektricitet og vand.
- Alle installationer skal være sikre og godkendte.
- Hvert el-udtag må - ifølge et nyt stærkstrømsregulativ - kun forsyne én båd af gangen, og ledningen til båden skal være uden samlinger.

OBLIGATORISK KRITERIE	IDEALKRITERIE
Alle lande	

34. Der bør være handicapfaciliteter på havnen

Handicapfaciliteter på havnen bør som minimum omfatte:

- Adgang for handicappede til og fra havnen (herunder molerne)
- Særlig handicapparkering
- Adgang til sanitære faciliteter for handicappede

Andre handicapfaciliteter på havnene kan være:

- Bådfaciliteter for handicappede
- Adgang til havnekontor, butikker og restauranter på havnen
- Adgang til havneaktiviteter

Adgang og faciliteter til handicappede skal overholde nationale og internationale regler og standarder. Toiletter skal være designet til kørestole og andre handicappede brugere.

Anbefaling/forklaring:

- Det anbefales at få rådgivning fra relevante handicaporganisationer:
  - God adgang – www.godadgang.dk

- Danske Handikaporganisationer (DH) - www.handicap.dk
- Danmarks Handicapforbund (DHF) - www.danskhandicapforbund.dk
- Ramper, stier og veje etableres med fast belægning samt en stigning på under 5%. Stier bør have en min. bredde på 1,5 m. (1,8 m, hvor der er modgående trafik) samt ledelinjer for blinde langs stier.
- Det bør indarbejdes i havnens planlægning, at handicappede får adgang til havnens faciliteter og til at komme rundt på havnen.
- Borde (60-70 cm høje), bænke (45 cm høje), grillpladser og havnens øvrige faciliteter anbringes på plan og fast belægning. Bordben rykkes 50 cm. ind fra siden, så kørestolsbrugere kan sidde ved bordenden.
- Ved toiletindgange eller andre indgange bør der være et plant, vandret areal på samme niveau som gulvet, døren bør være min 0,8 meter bred med trækreb, og dørtrin bør ikke være over 2,5 cm.
- Handicapparkering anlægges med min. 1 m. tillæg til den sædvanlige bredde på 2,5 m.
- Der er information om handicapsejlsads på Dansk Sejlunions hjemmeside: www.sejlsport.dk under "Handicapsejlsads". Der fremstilles særlige både, som kan betjenes af personer i kørestol. Der kan i den forbindelse etableres udstyr til løft af personer ned i båden. Der kan søges mere information om emnet under www.ds.dk
- Nogle steder kan det være hensigtsmæssigt, at broer og moler anlægges med kant / rækværk, så kørestolsbrugere og svagtseende kan færdes trygt.

OBLIGATORISK KRITERIE	IDEALKRITERIE
	Alle lande

35. Et oversigtskort, der indikerer placeringen af de forskellige faciliteter skal være tilgængeligt på havnen

Et kort over havnen, der indikerer alle faciliteter, skal være angivet på informationstavlen.

Følgende faciliteter skal indikeres på kortet:

- Modtagelsesfaciliteter for farligt affald og olieaffald
- Affaldsbeholdere
- Faciliteter til genanvendeligt affald
- Pumpe / modtagelsesfaciliteter til toilettanke (hvis relevant)
- Pumpe / modtagelsesfaciliteter til ballastvand (hvis relevant)
- Redningsudstyr
- Brandslukningsudstyr
- Førstehjælpsudstyr
- Offentlig telefon (hvis relevant)

- Sanitære faciliteter (toiletter, brusere, vaskefaciliteter, drikkefaciliteter mv.)
- Brændstofstation (hvis relevant)
- Bådreparations- og vaskepladser (hvis relevant)
- Havnekontor
- Faciliteter for handicappede (hvis relevant)
- Parkeringspladser (hvis relevant)
- Bådpladser reserveret til gæstebåde (hvis relevant)
- Nærliggende offentlige transportmidler (hvis disse findes tæt på havnen)
- 'Du er her' indikator
- Kompasretning, f.eks. nordpil

Andre faciliteter (som butikker, restauranter mv.) kan også indikeres på kortet.

De forskellige faciliteter bør fortrinsvist være markeret med let forståelige piktogrammer.

Havnens kartografiske koordinater skal være placeret på et tydeligt synligt sted.

Anbefaling/forklaring:

- Kortet bør opsættes hensigtsmæssige steder på havnen, herunder på informationstavlen og/eller ved indfaldsveje til havnen både fra land og fra vand.
- Der kan evt. tages kontakt til kommunen for at få dem til at hjælpe med udvikling af et kort. Kortet kan evt. også bruges til en folder om havnen.

OBLIGATORISK KRITERIE	IDEALKRITERIE
Alle lande	

VANDKVALITET

36. Vandet i havnen skal være synligt rent uden rester af forurening som olie, affald og spildevand

For at havnen kan overholde høje miljøstandarder, er det vigtigt, at havnen og dens vand er visuelt rent. Havnens vand bør ikke indeholde oliepletter, affald (flasker, dåser, plast mv.), tang eller andre tegn på forurening. Der må ikke være nogen unaturlige lugte fra vandet.

Naturlige forekomster som rådne alger, gydning af muslinger mv. kan give det falske indtryk, at vandet er forurennet, uden at dette er tilfældet. I sådanne tilfælde skal oplysninger om de naturlige forekomster angives på informationstavlen.

Anbefaling/forklaring:

- Forebyggende arbejde via information og ordentlige og tilgængelige affaldsfaciliteter kan være med til, at fremme opfyldelsen af dette kriterium.

OBLIGATORISK KRITERIE	IDEALKRITERIE
Alle lande	

HAVNENS SAMFUNDSANSVAR (CSR)

37. Havneforvaltningen har en Corporate Social Responsibility (CSR) politik

Havneforvaltningen har en CSR-politik, hvori den definerer sine målsætninger om bæredygtighed og havnens sociale ansvar. En CSR-politik er en erklæring fra havnens øverste ledelse, hvilket tyder på, at bæredygtighed og samfundsansvar er en integreret del af havnens drift.

Havnen udvikler et CSR-program for de næste tre år

Bæredygtighedsprogrammet viser, hvilke bæredygtige initiativer der vil tages de næste tre år for at reducere forbruget af gas, vand, elektricitet og affald. Programmet omfatter også aktiviteter og foranstaltninger inden for indkøb, transportstyring, inddragelse af samfundet mv. Brug de internationale Blå Flag-kriterier som vejledning.

Enhver medarbejder kan komme med input til CSR

Havneforvaltningen skal have den politik, at alle medarbejdere kan levere input til CSR og bæredygtighedsprogrammet. Der kan for eksempel opsættes en "forslagskasse", hvori personalet kan lægge deres idéer til at øge havnens bæredygtighed.

OBLIGATORISK KRITERIE	IDEALKRITERIE
	Alle lande

SAMFUNDSINDRAGELSE

38. Havneforvaltningen iværksætter mindst to foranstaltninger, der fremmer bæredygtige forhold og opfylder havnens sociale ansvar

For eksempel kan havneforvaltningen:

- fremme gode relationer mellem beboere og interessenter samt arbejde på et langsigtet forhold med dem (gratis faciliteter, organisering af gratis arrangementer, årlige gaver til at kompensere for uligheden)
- stimulere den lokale økonomi
- arbejde sammen med andre lokale organisationer som forretninger og naturorganisationer
- være aktivt involveret i en velgørehedsorganisation eller bevaringsorganisation
- give gratis kommunikationsplatforme til velgørehed
- distribuere bæredygtige gaver og/eller salgsposter
- sponsorere en social organisation direkte eller indirekte
- deltage aktivt i velgørehedsarbejde

OBLIGATORISK KRITERIE	IDEALKRITERIE
	Alle lande

BILAG A: Værktøjer til etablering af miljøplaner

Havnene, der deltager i Blå Flag programmet, er meget varierede i størrelse og kapacitet. Overholdelse af kriterie 7 kan derfor ske på to måder: a) gennem planlægning og implementering i et "miljølogbog"-system eller b) gennem implementering af et ordentligt miljøledelsessystem.

a) "Miljølogbog"-system

I miljølogbogen noteres miljømålene for en havn med Blå Flag. Havneforvaltningen kan vælge de mest relevante og vigtige mål for havnen, men behøver ikke at begrænse sig til disse. Det anbefales, at disse mål diskuteres med den nationale repræsentant. Det afgørende er en løbende forbedring. Havnen er derfor forpligtet til at sætte nye og højere mål hvert år, selvom havnen kan vælge at arbejde med mål, der vedrører tidligere fastsatte mål.

I ansøgningen for den kommende Blå Flag sæson skal havnen give oplysninger om de mål, havnen har til hensigt at opfylde. I samme ansøgning bør havnen også rapportere om mål opnået i den foregående sæson ved at sende en statuskopi af miljølogbogen. Havnen kan vælge at ændre et mål i løbet af sæsonen, men der bør være en god grund til dette, og det skal noteres i miljølogbogen. Havnen anbefales kraftigt at kontakte den nationale Blå Flag repræsentant, inden et mål ændres. Undtagelsesvis kan den nationale jury vælge at give dispensation, hvis havnen ikke har opfyldt et mål, og de kan give en rimelig forklaring på dette. Der er ingen bestemmelse om, at havnen skal opfylde målet under Blå Flag sæsonen - ofte foretrækkes det, at foretage forbedringer forud for sæsonen.

Her er nogle forslag til relevante mål fra FEE:

MÅL	BESKRIVELSE	YDERLIGERE INFORMATION
1	Elektricitet	
1a	Udskifte energiforbrugende lyspære	Erstat med energibesparende pære
1b	Brug af energieffektiv belysning	Brug af sensorer, der regulerer brugen af lys
1c	Udskiftning af gammelt udstyr og installationer	Køleskabe, fryser, vaskemaskiner mv.
1d	Solfanger til indsamling af solenergi	Opvarmning af vand
1e	Begræns elektriciteten på anløbsbroen til 4 ampere	Besøgende kan så ikke bruge el-varmere
1f	Generel undersøgelse af elektrisk isolering ved marinaen	
2	Vand	
2a	Installere vandbesparende udstyr på f.eks. brusere	
2b	Installere vandbesparende vandhaner	

2c	Udskifte toiletter, brusere, vandhaner mv.	Toiletter med mindre vandspild og/eller toiletter med to typer skyl (3 / 6 liter)
2d	Inspektion af installationerne	Vandrør mv.
2r	Information om vandbesparelse	
2f	Installer et modtageranlæg til toiletaffald	

3	Køb og brug af miljøvenlige produkter	
3a	Køb af miljøvenlig maling	
3b	Køb af miljøvenlig sæbe til rengøring og vask	

4	Affald	
4a	Uddeling af affaldsposer	Til bådejere, der tager korte ture og vender tilbage til havnen, kan havnen tilbyde skraldespande til at samle deres affald, mens de er til søs
4b	Affaldsstyring og bortskaffelse	Separering af organisk affald (til kompost) og uorganisk/giftigt affald. Yderligere kan der etableres beholdere til sortering af husholdningsaffald
4c	Etablere kompostbunker	

Miljølogbogen kan se således ud:

Miljølogbog for en Blå Flag havn

Havnens navn:	Park Havn
Navn på ansvarlig person:	Brian Jones
År:	2004

Aktivitet	Dato	Mål	Beskrivelse	Personer involveret	Dokumentation
Mål	15-01-04	1a	Skift til energibesparende pærer overalt på havnen	Brian Jones Peter Smith	
Mål	15-01-04	2a	Skift til vandbesparende brusere	Brian Jones Peter Smith	
Handling	15-05-04	1a	Pærerne på kontoret, toilettet og klubben blev skiftet. Pærerne udenfor vil blive ændret i løbet af sæsonen.	Brian Jones	Kopi af bonner og fotografier

Handling	30-05-04	2a	Bruserne blev skiftet ud, og på samme tid blev vandhanerne skiftet til nogle vandbesparende	Brian Jones	Kopi af bonner og fotografier
Handling	25-06-04	1a	Pærerne udenfor blev skiftet	Brian Jones	Kopi af bonner og fotografier

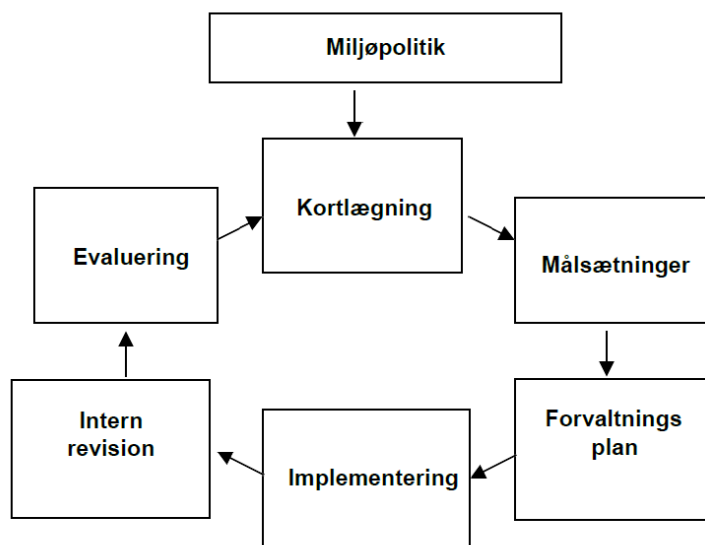
Mål opnået	01-12-04	1a 2a	Opnået Opnået		
------------	----------	----------	------------------	--	--

Yderligere bemærkninger
Vi forventer at se en besparelse på vandforbruget i 2004.

b) Miljøledelsessystem

Hvis en havn vælger at sikre overholdelse gennem et miljøledelsessystem, kan det enten certificeres gennem de officielle systemer (ISO 14001 eller EMAS certificeringssystem), eller havnen kan vælge et parallelt miljøledelsessystem, som beskrevet herunder. Det er altid muligt og tilrådeligt at kontakte den nationale Blå Flag repræsentant for mere information om miljøledelsessystemer.

Miljøledelsessystemet er en proces der kan gentages. Cyklussen ser ud som følgende:

Miljøpolitikken omhandler, hvordan havnen kan reducere miljøbelastningen fra sine aktiviteter og bør være et godt eksempel på, hvordan man kan inspirere brugere og andre interessenter til at gøre en aktiv indsats for at beskytte miljøet. Havnen skal selv prioritere arbejdet og målene i overensstemmelse med aktiviteter og ønsker. Der er dog nogle anbefalede områder (vand, affald og energiforbrug, sundhed og sikkerhed samt brugen af miljøvenlige produkter), som skal behandles.

Kortlægning er et vigtigt udgangspunkt for den videre planlægning og evaluering af miljøarbejdet. Havnens faktiske miljøbelastning skal være kendt. Det kan være gavnligt eller nyttigt at skelne mellem miljøbelastningen fra havnen og fra bådene.

Ved vurderingen af miljøbelastningen er det vigtigt at gøre det systematisk og gennemskuelig for nemt at kunne genkende resultaterne fra tidligere år. Antallet af miljøfaktorer ved havnen er begrænset, og de fleste brugere vil kunne udleje de vigtigste faktorer. Følgende trin kan bruges i kortlægningsprocessen:

- Skab et overblik over havnen og dens umiddelbare omgivelser. Forestil dig en usynlig grænse omkring havnen
- Prøv at bestemme miljøbelastningen (i form af energi, vand, materialer, affald mv.) inde i det udpegede område af havnen
- Lav en fysisk undersøgelse af havnen, hvor alle observerede miljøforhold er noteret (Hvilke miljøbelastninger er til stede? Hvor kan påvirkningerne observeres? Hvad er årsagen til påvirkningen?)

Med et veldokumenteret overblik over miljøforholdene ved havnen kan de enkelte forhold behandles. Det er vigtigt at identificere havnens vigtigste miljøbelastninger og bestemme et rimeligt niveau af detaljer. Det kan være en god ide at bruge foruddefinerede spørgsmål i evalueringen af havnen for at sikre, at alle relevante spørgsmål er medtaget, at være systematisk og at se ændringer og forbedringer gennem årene. Det kan være nyttigt at have to forskellige evalueringer, en til selve lystbådehavnen og en for brugerne (sejlerne).

Når forvaltningsplanen er udviklet for første gang, bør det være muligt at medtage de vigtigste miljøforbedringer i de seneste år (energibesparende eller vandbesparende forbedringer mv.). Oplysningerne om disse forbedringer kan give en indikation for nye forbedringsområder.

Målsætninger: Når der er indsamlet oplysninger om miljøbelastningen, er det på tide at overveje håndteringen af belastningerne og fastlægge mål for hver af miljøforholdene. Med andre ord skal der træffes beslutninger om, hvorvidt man skal ændre de observerede forhold. Dette skal følges af beslutninger om målsætninger, målene for en acceptabel udledning, affaldshåndtering, energiforbrug mv. Ved beslutning af målsætninger er det vigtigt at tage hensyn til havnens overordnede miljøpolitik.

Forvaltningsplan: Med miljøpolitikken og målsætningerne på plads er det tid til at træffe beslutninger om, hvilke områder der skal prioriteres det kommende år. Bestræbelserne skal prioriteres, fordi det ofte ikke er muligt at starte på alle områder på samme tid. Under denne proces skal der tages højde for såvel betydningen som indvirkningsniveauet og størrelsen af miljøbelastningen. Ved prioriteringen skal følgende spørgsmål overvejes:

- Effekt (Hvad er den forventede effekt af indsatsen?)
- Økonomi (Hvad koster det? Hvilke besparelser kan der forventes? Er der eksterne måder at finansiere indsatsen på?)
- Miljøbevidsthed (Hvilke virkninger har indsatsen?)
- Erhvervs sundhed (Er der fordele for erhvervsmæssig sundhed?)

Efter at have besluttet, hvad der skal gøres, er det tid til at beslutte, hvordan det skal gøres inden for en bestemt tidsramme. Det kan være nyttigt at udarbejde en arbejdsplan.

Implementeringen af forvaltningsplanen kan kræve en ændring af brugernes adfærd og ledelsen af havnen, en ændring i regelsættet samt udarbejdelsen af nye instrukser. Det er vigtigt at informere alle om forvaltningsplanen, og hvad der kræves af alle.

Intern revision er et middel til at kontrollere, om forvaltningsplanerne er opfyldt. En intern revision bør derfor involvere:

- Kontrol af, om målene nås
- Kontrol af, om de forventede effekter er opnået
- Undersøgelse af årsagen og omfanget af eventuelle uoverensstemmelser
- Opmærksomhed på uforudsete virkninger
- Nedskrivning af observationer i den interne revision

Evalueringen bør offentliggøres en gang om året som et redskab i miljøforvaltningsprocessen, men også for at fremme forbedringerne eksternt.

Evalueringen kan indeholde følgende:

- Beskrivelse af de vigtigste miljøbelastninger
- Tidligere miljøforbedringer (Første år: tidligere tagne initiativer, andet år: opfølgning af forvaltningsplan)
- Miljøpolitik og målsætninger
- Miljøforvaltningsplanen

Fortsæt processen: Efter at have været igennem processen det første år kan effekten evalueres, og processen kan starte igen (på et højere niveau end året før). De vigtigste miljøbelastninger bestemmes igen. Forvaltningsplanen skal revideres, og de observerede virkninger skal ses i forhold til de forventede effekter. Miljøpolitikken bør også vurderes for at overveje eventuelle ændringer. Derefter bliver målsætninger og miljøforvaltningsplanen for det næste år besluttet. Arbejdet kan omfatte problemer, der endnu ikke er løst fra det foregående år.

BILAG B: Sortlistede rengøringsprodukter

FEE / Grøn Nøgle

Sortliste over rengøringsprodukter i Grøn Nøgle programmet.

Sortlisten er udarbejdet af konsulentorganisationen Ecoconso.

Listen omfatter multifunktions- og sanitetsprodukter (typiske rengøringsmidler). Til rengøring i et hvilket som helst andet specifikt område, der har brug for specielle produkter, skal der kontrolleres for overholdelse af national lovgivning.

Overfladeaktive stoffer:

Overfladeaktive stoffer, der ikke er let biologisk nedbrydelige under aerobe forhold.

Overfladeaktive stoffer, der ikke er biologisk nedbrydelige under anaerobe forhold og er klassificeret som H400/R50 (Meget giftigt for akvarist liv), Alkylphenol ethoxylate (APEO), nonylphenol ethoxylate (NPEO) og afledte kvarternære ammoniumforbindelser, der ikke er let bionedbrydelige.

Chelate forbindelser og afkalkningsmidler:

EDTA (etylen-diamin-tetra-eddikesyre) og dets salte samt phosphater.

Syre:

Phosphorsyre (H_3PO_4), saltsyre (HCl), svovlsyre (H_2SO_4).

Base:

Ammoniumhydroxid (NH_4OH).

Opløsningsmidler:

Rengøringsmidler, der består af mere end 6% VOC'er med et kogepunkt lavere end $150^{\circ}C$. **Klorid:**

Reaktive kloridforbindelser (såsom Natriumhypochlorit, NaClO).

Konserveringsmidler:

Formaldehyd.

Antimikrobielle eller desinficerende ingredienser tilsat til andre formål end konservering.

Bioakkumulerende konserveringsmidler klassificeret som H410, H411, R50/53 eller R51/53.

Konserveringsstoffer betragtes ikke som bioakkumulerende, hvis $BCF < 100$

(biokoncentrationsfaktor) eller $\log(K_{o/w}) < 3$ (logaritmen til octanol-vand fordelingsforholdet).